

# Mgr. Bos en Mgr. Van den Elzen en hun wapenschilden

*Door Luciën Bressers met dank aan Broeder Harrie Schellen m.afr.*

Ongeveer twee jaar geleden nam Broeder Harrie Schellen afr.m. contact op met onze vereniging. Hij was op zoek naar informatie over de Udense bisschoppen en meer in het bijzonder hun wapenschilden, omdat hij de wapenschilden van de Nederlandse bisschoppen in de computer wilde uittekenen. Op verzoek van de schrijver van dit artikel hebben we onlangs de resultaten hiervan ontvangen.

Amper zeventig jaar geleden was Uden nog voor bijna 100 % Rooms-Katholiek. Omdat dat percentage inmiddels drastisch is gedaald, volgt eerst een korte uitleg over de bisschop in het algemeen.

## **Bisschoppen.**

Centraal in de hiërarchische structuur van de Rooms-Katholieke kerk staan de bisschoppen. Zij zijn de rechtstreekse opvolgers van de eerste apostelen en daarom komen aan hen alle kerkelijke taken en bevoegdheden toe.

De bisschop heeft herderlijke en bestuurlijke bevoegdheid over een aan hem toevertrouwd bisdom. Zaken met betrekking tot een bisdom worden "diocesaan" genoemd.

Een bisschop heeft als taak *het verkondigen van het geloof, het heiligen van de gelovigen en het besturen van de aan hem toevertrouwde geloofsgemeenschap.*

De R.-K. kerk telt een kleine tweeduizend residerende bisschoppen.

De aanspreektitel van een bisschop is Monseigneur (Mgr.).

## **Titulaire bisschoppen.**

Bisschoppen die geen eigen bisdom besturen worden titulair bisschop van een niet meer bestaand bisdom. Omdat zulke bisdommen vaak liggen in gebieden waar het Christendom door een andere religie vervangen is, heetten titulaire bisschoppen vroeger bisschop *in partis infidelium* (in het gebied der ongelovigen, afgekort: i.p.i.).

Tot titulair bisschop worden benoemd: hulpbisschoppen en coadjutors van residerende (aarts)bisschoppen, apostolische vicarissen in missiegebieden, nuntii, secretarissen van de congregaties van de Romeinse Curie, alsmede degenen die tot kardinaal worden verheven maar op dat moment nog geen bisschop zijn.

## **Hulpbisschoppen.**

Hulpbisschoppen zijn bisschoppen die de leidinggevende bisschop bijstaan, met name op het gebied van de sacramenten. Hij kan dit doordat hij ook de bisschopswijding heeft ontvangen en zodoende o.a. de aan een bisschop voorbehouden sacramenten kan bedienen. Een hulpbisschop bezit echter geen bestuursmacht, tenzij hij tevens tot vicaris(-generaal) benoemd is.

## **Oorsprong.**

De term bisschop komt van het Griekse woord *episkopos* dat opzichter, toezichthouder betekent.

## **Kledij en attributen.**

Een bisschop voert als tekenen van zijn ambt een bisschoppelijke herdersstaf of kromstaf. Deze voert hij alleen bij liturgische vieringen met zich mee.

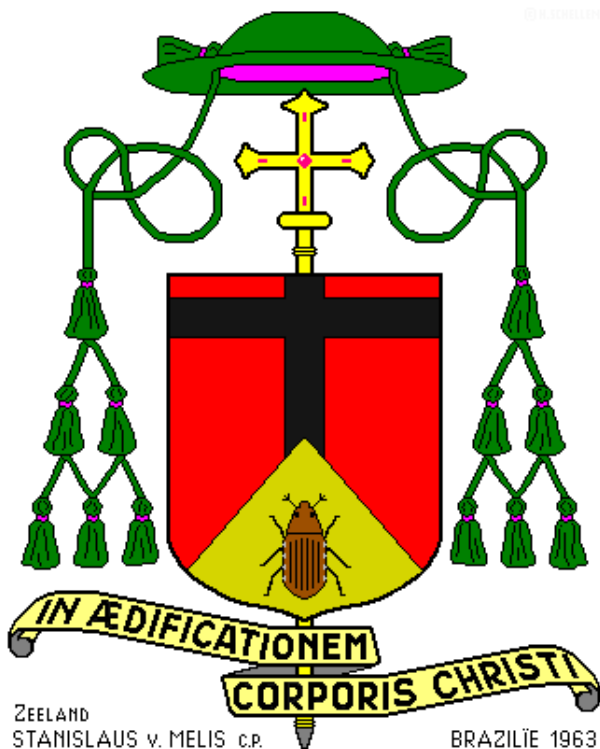
Voorts draagt een bisschop een bisschopsring en een borstkruis.

Vroeger droegen bisschoppen ook een breedgerande bolle hoed, maar deze werd beneden de grote rivieren door alle geestelijken gedragen.

Als koorledij dragen bisschoppen een rochet, een halflang en met kant versierd wit koorhemd met smalle mouwen, over een paarse toog met paarse sjerp, met hier overheen een paarse schoudermantel, alles voorzien van een paarse zoom en paarse knopen. Als hoofddekseel kan hierbij een paarse bonnet met een paarse pompoen worden gedragen.

### Heraldiek.

Elke bisschop heeft zijn eigen wapenschild. Boven zijn wapenschild mag hij een groene prelatenhoed voeren met aan weerszijden een koord met telkens 6, in totaal dus 12, groene kwasten gerangschikt in drie rijen. Bovendien mag hij een gewoon eenarmig



*Voorbeeld van een wapenschild van een bisschop met de hoed, het koord met de kwasten, het kruis en de wapenspreuk. Getekend door Broeder Harrie Schellen m.afr.*

processiekruis achter het schild plaatsen. Verder is het gebruikelijk dat een bisschop een wapenspreuk kiest, die dan vermeld wordt op een lint onder het schild.

### Mgr. Pacificus Bos.

Joannes Bos is geboren te Uden (op Achters Loo) op 9 september 1864 als zoon van Johannes Bos (1814-1875) en Geertruda Verbossen (1820-1892).

Hij is overleden te Pontianak (Nederlands Indië) op 21 maart 1937 en daar begraven. In zijn religieuze leven zijn enkele data van belang. Hij is ingetreden bij de Orde der Capucijnen op 22 september 1883 en tot priester gewijd op 21 september 1889.

Hij is benoemd tot Apostolisch Prefect van Nederlands Borneo op 10 april 1905 en tot Apostolisch Vicaris op 18 maart 1918.

De belangrijkste datum is 17 november 1918; op die dag is hij tot bisschop gewijd te Pontianak.

Tot slot is hij op 7 maart 1933 afgetreden als Apostolisch Vicaris en benoemd tot Apostolisch Administrator.



*De in Uden geboren Mgr. Pacificus Bos.*

*Het feest-comité bij het bezoek van Mgr. Bos aan Uden in 1920 poseert bij de ereboog voor de Sint-Petruskerk. In het midden boven zijn portret, links het wapen van Uden en rechts het wapen van Mgr. Bos.*



Het is bekend dat Mgr. Bos meerdere keren voor korte of lange tijd terugkwam naar Uden. Tijdens zijn langere verblijf in Uden in 1920 zijn er diverse festiviteiten georganiseerd.

### Het wapenschild van Mgr. Bos.

De groene prelatenhoed, de tweemaal zes groene kwasten en het eenarmig processiekruis zijn algemene onderdelen. Mgr. Bos is de eerste Nederlandse Capucijner Bisschop op Borneo. In deze orde gebruiken ze in hun wapens meestal de gekruiste armen aan het kruis, zoals ook in dit wapenschild te zien is in het onderste vak. In de brieven van Paulus wordt soms gezegd: *Met Christus ben ik gekruisigd...*, vandaar de bruine mouw van de Franciscaanse pij samen met de arm van Christus. Sint Franciscus had de stigmata in zijn handpalmen. Nu nog zie je dikwijls dit logo van de Franciscanen in steen op hun gebouwen afgebeeld. In het vak linksboven zien we een afbeelding van de Udense Maria ter Linde. Rechtsboven is waarschijnlijk de afbeelding van zijn missiegebied op Borneo, intussen uitgegroeid tot het Aartsbisdom Pontianak. De zee, de bergen en de palmen met daar-

boven de ster, het licht in de duisternis, en misschien ook wel de afbeelding van het licht (*Lumen*) in zijn wapenspreuk *Profer Lumen Caecis*, geef het licht aan de blinden, hier worden waarschijnlijk de "heidenen" bedoeld. De spreuk komt uit de derde strofe van het "Ave Maris Stella" gezang.



*Wapenschild Mgr. Pacificus Bos. Getekend door Broeder Harrie Schellen m.afr.*

### Mgr. Wilhelmus van den Elzen.

Theodorus Adrianus (Dorus) van den Elzen is geboren te Uden (op Voors Loo) op 24 augustus 1913 als zoon van Albertus van den Elzen (1872-1968) en Johanna Maria Theodora de Mol (1880-1963). Hij nam de kloosternaam Wilhelmus aan. Dit kan voor de oudere Udenaren voor enige verwarring zorgen.

Hij is ingetreden in de Orde der Augustijnen te Gent en geprofest te Gent op 29 september 1940. Eerste H. Mis opgedragen te Uden op 4 mei 1941. Benoemd voor de missie in Congo. Benoemd tot overste van de Augustijnenmissie in Poko, Congo in 1952. Benoemd tot Apostolisch Prefect in 1958. Bisschop gewijd te Gent in januari 1968.

Hij is overleden te Gent (België) op 23 januari 2000.



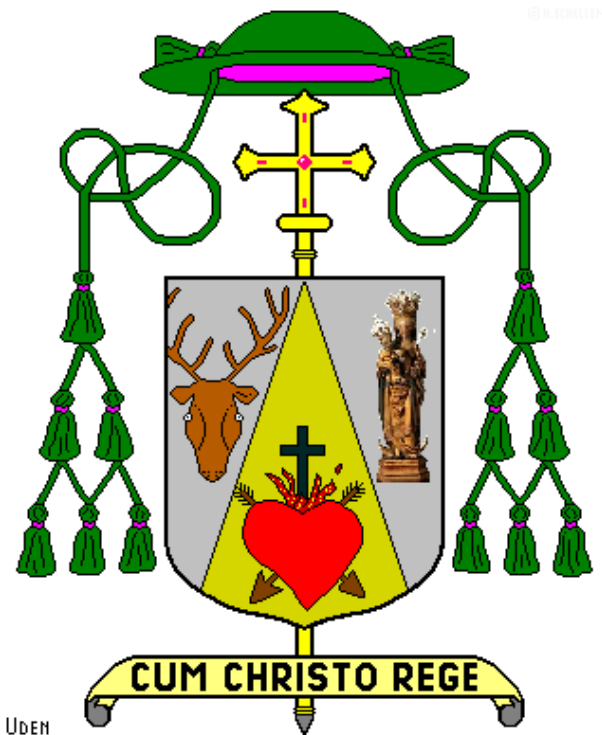
*De in Uden geboren Mgr. Wilhelmus van den Elzen.*

### Het wapenschild van Mgr. Van den Elzen.

De groene prelatenhoed, de tweemaal zes groene kwasten en het eenarmig processiekruis zijn algemene onderdelen.

Mgr. Van de Elzen is Augustijn en dus ook hier zien we, een gedeelte van, het logo van die orde in het onderste vak. Het vlammenhart doorboort met de pijlen en het kruis. Het hert linksboven symboliseert Sint-Augustinus die in zijn Belijdenissen spreekt: *Zoals het hert dorst naar de waterbron, zo dorst mijn hart naar U, o God.* Dan natuurlijk Maria ter Linde, hier weergegeven door een foto van het beeld uit Uden.

De wapenspreuk is een gedeelte van *Cum Christo Rege Suo Regnare*: Samen met Christus zijn Rijk opbouwen.



UDEN  
THEODORUS VAN DEN ELZEN O.S.A.

CONGO DEM. REP. 1968

*Wapenschild Mgr. Wilhelmus van den Elzen.  
Getekend door Broeder Harrie Schellen m.afr.*

Bronnen:

- \* Broeder Harrie Schellen m.afr.
- \* Jo Geurts
- \* <http://www.katholiek.org/hierarchie.php>
- \* Stichting Het Uden-archief van Bressers